

Un clàssic necessari

XULIO RICARDO TRIGO

NARRATIVA

Guy de Maupassant,
A l'espona del llit. Traducció de
Lluís Calderer. L'ALBÍ.
Berga, 2005.

Amb els estudis humanístics en peu de guerra a la universitat i unes promocions de mestres que sovint no han anat gaire lluny en les seves lectures, els clàssics, aquells llibres que van servir com a bastiment del nostre món, semblen abocats a estudiosos deprimits, per la influència tan limitada dels seus esforços, o a la pràctica, ja ocultista, dels lectors consciència -una raça que aviat serà imprescindible per a salvar el patrimoni literari-. No obstant això, es continuen publicant noves versions de llibres clàssics. Una tasca fonamental per no perdre'ls de vista, atès l'indubtable efecte del pas del temps sobre les traduccions, en bona mesura incapaces de sobreviure més enllà de vint o trenta anys sense esdevenir una lectura impossible.

Apadrinat pel seu amic Gustave Flaubert i addicte a la idea del suïcidi, Guy de Maupassant (1850-1893) és un dels escriptors del segle XIX que més va contribuir a la narrativa curta, convertint-se en un mestre del relat. En el seu particular univers l'obra va anar tan indiscutiblement unida a la vida que fins i tot els psiquiatres la van fer servir com a argument

per declarar la seva bogeria. H. P. Lovecraft el va qualificar de "poderós i cínic" i Julien Green destacava la seva pràctica de la brevetat com a valor literari d'un temps per tantes coses excessiu.

Però ni les bones referències ni els elogis que també ha generat en autoritzades veus contemporànies, com ara Harold Bloom, han aconseguit que la seva obra figure entre els autors destacats a l'hora de mirar en

En la traducció de Calderer s'hi veu l'esforç frase a frase. Sens dubte ha estat una feina apassionada

rere. Més aviat s'ha mantingut sempre en una posició discreta, incapaç de brillar amb la mateixa intensitat de Flaubert i Dostoievski, condemnat a ser el mestre una mica secret o la font on anar a cercar arguments d'impacte.

Per aquestes raons, la sortida dins l'editorial L'Albí, de Berga, d'una nova traducció de l'escriptor francès pot contribuir, si més no, a paliar una injustícia que ha anat creixent amb el pas del temps. Més encara si tenim en compte que el traductor, Lluís Calderer, s'ha pres l'empresa com una aposta personal, i que acompanya els tex-

EL NARRADOR FRANCÈS GUY DE MAUPASSANT (1850-1893)

tos amb un interessant estudi sobre *Maupassant al cinema*.

Tot i disposar d'algunes edicions esplèndides, com ara la de J.M. Sala-Vallada i Nathalie Bittoun, *Qui sap? Contes fantàstics* (1994), i la de Marc Bassets, *L'horlà* (1999), la lectura de l'autor ha estat també a Catalunya minimitzada, potser per

portar l'etiqueta, tan enganyosa, d'escriptor de gènere. Però els contes i novel·les de Maupassant van molt més enllà de la literatura fantàstica i ja amb la seva primera obra, que enceta també aquesta nova traducció de Calderer, *Bola de greix*, ens ofería un imprescindible manifest pràctic del naturalisme que

tanta influència arribaria a tenir en la narrativa del segle XX. Amb tot, segons han dit els estudiosos, Maupassant sempre es va oposar a l'escriptura vista com a obra d'art. Més aviat podríem dir que, seguint l'estela introduïda per Poe a través de la traducció de Baudelaire, l'escriptor va enfrontar l'ésser humà del seu temps amb ell mateix i, de retruc, amb les pors i incerteses d'una modernitat que començava a instal·lar-se entre els artistes, i que a poc a poc donaria pas a corrents estètics com l'impressionisme i les primeres avantguardes.

LA SENSIBILITAT DE L'ÈPOCA

En la traducció de Calderer, s'hi veu l'esforç frase a frase. Sens dubte ha estat una feina apassionada, que s'esforça a trobar el model de llengua més avinent a la sensibilitat de l'època, sense deixar de banda el català d'ara mateix. Una proposta de risc que el lector haurà de jutjar. La selecció dels contes és fruit d'una bona recerca i inclou peces considerades com les seves obres mestres, com ara *Bola de greix*, *Mademoiselle Fifi* i *Can Tellier*. A més a més, unes quantes notes esparses ens ajuden amb les dificultats.

Amb tots aquests elements, l'edició d'*A l'espona del llit* és sens dubte una bona notícia, i ens recorda que moltes grans traduccions van néixer a partir d'apostes personals. Les dificultats que travessen les versions d'altres llengües en editorials comercials potser fa més necessaris que mai aquests tipus de treballs.

NARRATIVA

Viktor E. Frankl, *L'home a la recerca de sentit*. Traducció de
Francesca Martínez.
EDICIONS 62. Barcelona, 2005.

Hi ha llibres que són inseparables de la història, però que al mateix temps són capaços de transcendir-la. És el cas de *L'home a la recerca de sentit* de Viktor Frankl, una obra indispensable sobre l'Holocaust però, per damunt de tot, una obra essencial sobre la fortalesa de l'individu. Regressa, doncs, la veu del psiquiatre i escriptor que alhora és també la veu d'un presoner al camp d'extermini d'Auschwitz. I ho fa amb la publicació d'una de les seves obres més importants -inèdita en la nostra llengua-, *L'home a la recerca de sentit*, l'any en què en fa cent que va néixer (1905-1997). Edicions 62, de la mà de la traductora Francesca Martínez, ens torna -gairebé íntegra- la paraula de fonamental del mestre Viktor

Frankl, en una edició que cal retenir i conservar.

Escrit l'any 1946, el llibre ha anat mudant de pell. D'*Un psicòleg en un camp de concentració* passa a titular-se *Del camp d'extermini a l'existencialisme* per convertir-se, finalment i de manera definitiva, en *L'home a la recerca de sentit*. Custodien aquesta gran obra una quinzena de llibres més que Viktor Frankl va escriure anys més tard, com ara *El hombre doliente*, *Teoría y terapia de las neurosis* i *Logoterapia y análisis existencial*. I tots marxen plegats. Ho fan de la mà de la logoteràpia -una teràpia basada en la necessitat de buscar un sentit a la vida- de la qual l'autor n'és el pare i que és coneguda com la Tercera Escola Vienesa de la psicoteràpia -després de la psicoanàlisi de Freud i la psicologia individual d'Adler-. Precisament, a *L'home a la recerca de sentit*,

Frankl explica com l'experiència al camp el va portar a descobrir-la: els camps de concentració nazis foren testimonis -i això va ser confirmat més tard pels psiquiatres nord-americans tant al Japó com a Corea- que els més aptes per a la supervivència eren aquells que sabien que a fora els esperava un objectiu a dur a terme o una feina a fer. Van sobreviure, doncs, els més forts no físicament sinó intel·lectualment: els que van ser capaços de discursivitzar el seu dolor.

COMPRENDRE I SUPERAR

De relats sobre l'experiència als camps de concentració del Tercer Reich n'han aparegut a bastament. La majoria amb la voluntat de comprendre, assumir i superar Auschwitz. En aquesta línia se situa *L'home a la recerca de sentit*, que distingeix i explica les tres fases en les re-

accions psíquiques del pres davant la vida al camp: la fase d'internament, caracteritzada pel xoc; la fase de la vida al camp pròpiament dita, caracteritzada per una relativa apatia i un atrofiament interior; i la fase d'alliberament, caracteritzada per l'alleujament i la por. Aquestes fases esdevenen els tres esqueixos de l'obra que es completen amb un epíleg en forma d'obra de teatre, en què filòsofs com Kant i Sòcrates, entre d'altres, estableixen un diàleg a través dels temps sobre la fortalesa de l'individu.

La veu de picapedrer de Viktor Frankl no vacil·la en afirmar que, a part de psiquiatre, és un supervivent. I per això mateix el seu discurs com a teòric està empeltat del seu discurs com a testimoni, dues facetes indestruïbles. Viktor Frankl va viure el que ensenya. I un dels grans mèrits de

l'obra és la precisió, la clari-vidència i la nitidesa amb què l'autor ensenya allò que va viure. Amb un llenguatge serè i alliberat d'artificis retòrics, l'autor teixeix una narració caracteritzada per l'austeritat i la contenció estilística. El relat, doncs, s'exposa desvestit i desabrigit a la mirada del lector.

UN RITUAL REVELADOR

"Nosaltres vam conèixer l'home com potser abans no ho havia fet cap altra generació. Però, ¿què és l'home? És l'ésser que sempre està decidint què és. És l'ésser que ha inventat la cambra de gas; però també és l'ésser que s'ha dirigit amb fermesa a la cambra de gas amb una pregària als llavis". Amb fragments com aquest, i un rere l'altre, el lector prendrà consciència dels prodigis d'una obra alta i ampla i s'empeltarà a ella sense poder fer res més que reverenciar-la: el ritual de lectura serà, doncs, englotidor, revelador i emotiu perquè en *L'home a la recerca de sentit* hi batguen idees que dècades després conserven, de manera intacta, vigència i rigor.

Superar Auschwitz

GEMMA CASAMAJÓ